

***Govor ministra dr. Lovra Šturma
na Petih dnevih evropskega prava***

Kranjska Gora, petek, 16. november 2007, 14.00 – 14.30

(Moderatorica sekcije "Predsedovanje Evropski uniji in vstop v območje Schengna":
ga.Urša Pondelek, LL.M., strokovna sodelavka v Evropskem parlamentu)

Prioritete slovenskega predsedstva na področju pravosodja

Spoštovane dame in gospodje, spošovane kolegice in kolegi,

minilo je leto dni od zadnjih dnevov evropskega prava, ko smo z Ministrstva za pravosodje predstavili stanje priprav na hitro bližajoče se predsedovanje Svetu EU na področju pravosodja. Za nami je naporno leto, polno bilateralnih srečanj s predstavniki držav članic na različnih nivojih. Od njih smo hvaležno črpali informacije o pridobljenih izkušnjah v zvezi s predsedovanjem, še posebej pa smo okrepili stike z državami obeh triov – še zlasti z Zvezno republiko Nemčijo in Republiko Portugalsko, ki sta predsedovali oziroma predsedujeta letos in s katerima smo skupaj prvič po spremenjenem poslovniku Sveta EU pripravili 18-mesečni program na področju pravosodja.

Smernice za razvoj politik s področja pravosodja tako na področju prvega, kot tudi na področju tretjega stebra, temeljijo predvsem na petletnem strateškem programu – *Haaškem programu za krepitev svobode, varnosti in pravice in Akcijskem načrtu za izvajanje Haaškega programa*, ki smo ga na Svetu za pravosodje in notranje zadeve sprejeli junija 2005. Ta vsebuje časovno razporeditev za sprejemanje in izvajanje vseh nalog *Haaškega programa* oz. podlago za delo na področju pravosodja do leta 2010. Na tej osnovi je bil izdelan tudi 18-mesečni program na področju pravosodja, iz katerega izhaja tudi šestmesečni program slovenskega predsedovanja z opredeljenimi prednostnimi vsebinami. Pri tem seveda seveda nismo zanemarili aktualnega razvoja

dogodkov v mednarodnem prostoru ter razvoja zakonodajnih pobud Evropske komisije in ritma sprejemanja zakonodaje v Svetu EU, ki ga narekujejo države članice in druge EU institucije. Vsebinske priprave slovenskega predsedovanja so se začele s pripravo osnutka pregleda aktualnih vsebin oz. podedovane agende EU¹ in naš program predsedovanja temelji na izdelani projekciji vsebin, ki izhaja iz t. i. podedovane agende, kjer pa se bo proces aktualiziranja in prilagajanja nadaljeval vse do začetka slovenskega predsedovanja. Vseeno pa so dosjeji, na katerih želimo v času predsedovanja doseči napredek, že opredeljeni. Rdeča nit našega predsedovanja so akti, kjer vidimo predvsem neposredno korist za državljane EU, saj smo mnenja, da mora Evropska unija olajšati življenje državljanom, še posebej tam, kjer je eden izmed vzrokov prav delovanje Evropske unije. Naj prikažem to s konkretnim primerom: odprtje mej držav članic je privedlo do povečane mobilnosti državljanov v Evropski uniji in s tem do naraščajočega števila mednarodnih družin, tj. družin, v katerih imajo družinski člani različno državljanstvo ali pa živijo v različnih državah članicah.

Evropska komisija je v letu 2005 ugotovila, da je v Evropski uniji:

- povprečno 4% gospodinjstev, kar je 3,7 milijonov gospodinjstev, v katerih je eden od zakoncev iz druge države članice,
- da je bilo letno vloženih čez 100.000 čezmejnih preživninskih zahtevkov,
- da je bilo povprečno 16% ali 170.000 mednarodnih razvez od vseh razvez. Število mednarodnih razvez se v državah članicah močno razlikuje. V Nemčiji imajo letno okoli 40.000 mednarodnih razvez, v Sloveniji pa okoli 250.

Te številke iz leta v leto naraščajo in s tem tudi število težav, s katerimi se državljani EU srečujejo. Zato Evropska unija potrebuje enotna pravila na področju družinskega mednarodnega zasebnega prava. Enotna pravila bodo olajšala priznanje in izvršitev odločb v drugi državi članici in hkrati prispevala k večji pravni varnosti, saj ob različnih predpisih 27 držav članic, evropski državljani težko predvidijo, katera pravila mednarodnega zasebnega prava veljajo. V prihodnjih letih se načrtuje poenotenje naslednjih področij družinskega mednarodnega zasebnega prava:

- preživnine,
- razveze,

¹ v angleški različici *Survey of Inherited Agenda*

- premoženjsko pravne posledice zakonske zveze in
- dedovanje.

Komisija je zaenkrat pripravila Predlog uredbe o preživninah in Predlog uredbe o razvezah zakonske zveze, ki ju bo Slovenija aktivno obravnavala v času slovenskega predsedovanja.

Predlog uredbe o preživninah želi zadostiti potrebam moderne družbe, in sicer da se izboljša položaj preživninskim upravičencem, predvsem otrokom. V času slovenskega predsedovanja bo Ministrstvo za pravosodje Predlog uredbe obravnavalo prioritarno in se zavzemalo za čimvečji napredek. Delovni skupini Sveta bo predsedovala priznana slovenska pravnica dr. Lidija Koman Perenič, vrhovna sodnica, ki je za čas predsedovanja dodeljena na ministrstvo. Glavni namen Predloga uredbe o preživninah je odstraniti ovire, ki otežujejo izterjavo preživnin od zavezancev, ki živijo v drugi državi članici. Tako bo mogoče preživninsko odločbo, ki je bila izdana v eni državi članici, avtomatično priznati in izvršiti v drugi državi članici, brez dodatnih formalnih pogojev. Predlog uredbe predvideva tudi ustanovitev posebnih organov, ki bodo upravičencem pomagali izterjati znesek. Učinkovitejši sistem izterjave preživnin bo tako izboljšal življenjske pogoje številnih otrok. Predlog uredbe poleg pravil o priznanju in izvršbi določa tudi enotna pravila o mednarodni pristojnosti in kolizijska pravila. Omeniti je treba, da vzporedno s pogajanjem v Bruslju za sprejem uredbe, potekajo tudi pogajanja za sprejem mednarodne konvencije o mednarodni izterjavi preživnin, pri katerih sodelujejo vse svetovne velesile, npr. ZDA, EU, Kanada, Avstralija, Brazilija, Mehika, Japonska, Kitajska. Zaradi tega je delo na tem področju izjemno zahtevno.

Osnova za **Predlog uredbe o razvezah (t.i.Rim III)** je dejstvo, da se število mednarodnih zakonskih zvez in tudi razvez v EU povečuje. Uredba Bruselj IIa določa mednarodno pristojnost, ne določa pa kolizijskih pravil. Zato se za določitev prava, po katerem se zakonska zveza razveže, uporabljajo nacionalna kolizijska pravila. Ta pa so v državah članicah zelo različna in zato zakonca težko predvidita, katero pravo bo veljalo za razvezo njune zakonske zveze. Z namenom, da se odpravi to pravno negotovost za zakonca, želimo poenotiti pravila o pravu, ki se uporablja za razvezo zakonske skupnosti. Poleg tega želimo spodbuditi zakonca, da bi se sami dogovorili o svojih razmerjih. Zato se bodo zakonci lahko dogovorili, katero sodišče bo pristojno za morebitno razvezo zakonske zveze in katero pravo se bo uporabilo. Po sedaj veljavni

slovenski zakonodaji taki dogovori med zakonci niso mogoči. Pojasniti je treba, da Predlog uredbe ne spreminja materialnega družinskega prava držav članic, ki pa se v Evropski uniji zelo razlikuje. Tako imajo npr. skandinavske države zelo liberalno ureditev, na drugi strani pa nekatere države članice zahtevajo nekaj letno ločitveno obdobje (Irska), v drugih državah članicah je treba še vedno dokazati krivdo zakonca (Poljska), ena država članica EU pa še vedno ne omogoča razveze zakonske zveze (Malta). Ker se akt nanaša na politično občutljivo področje družinskega prava, se bo morala predsedujoča delovni skupini Ana Dežman Mušič, višja svetovalka na MP, soočiti s številnimi nasprotnimi mnenji.

Mnogo usklajevanja pa bo potrebnega tudi na področju pravosodnega sodelovanja v kazenskih zadevah, kjer je cilj Evropske Unije v prvi vrsti vzpostavitev in nadaljnji razvoj t.i. območja svobode, varnosti in pravice, osnovni temelj za vzpostavitev in razvoj takšnega območja pa predstavlja načelo vzajemnega priznavanja sodnih odločb, kakor je bilo opredeljeno že v okviru Zaključkov Evropskega Sveta v Tampereh leta 1999 in ponovno potrjeno v Haaškem programu. Načelo vzajemnega priznavanja sodnih odločb predvideva, da države članice priznajo in izvršijo tujo kazensko sodno odločbo brez poseganja vanjo, izvršitev lahko zavrnejo le v primeru izrecno določenih razlogov za zavrnitev. Načelo vzajemnega priznavanja naj bi predvsem prispevalo k izboljššanemu pravosodnemu sodelovanju v kazenskih zadevah med državami članicami. Implementacija tega načela pa predpostavlja, da med državami članicami obstoji zadostna mera zaupanja v tuje pravne sisteme. Učinkovita realizacija načela vzajemnega priznavanja sodnih odločb v kazenskih zadevah je tako odvisna od zadostnega zaupanja v pravne sisteme drugih držav članic, kar pa ni mogoče brez hkratnega razvoja enotnih standardov glede minimalnih procesnih pravic obdolženca, ki mu gredo v kazenskem postopku.

Primer, v katerem hodita z roko v roki načelo vzajemnega priznavanja sodnih odločb na eni strani in potreba po določitvi enotnih standardov minimalnih procesnih pravic, je tudi vzajemno priznavanje sodnih odločb izdanih v kazenskih postopkih, ki so tekli v odsotnosti obdolženca (in absentia). V okviru Sveta EU se sprejema vse več pravnih aktov, ki temeljijo na načelu vzajemnega priznavanja sodnih odločb v kazenskih postopkih. Trenutno že veljajo Okvirni sklep o evropskem nalogu za prijetje in postopkih predaje med državami članicami, Okvirni sklep o izvršitvi nalogov za zaseg premoženja in dokazov, Okvirni sklep o uporabi načela vzajemnega priznavanja glede denarne

kazni, Okvirni sklep o uporabi načela vzajemnega priznavanja glede nalogov za zaplembo. Poleg tega so države dosegle tudi politično soglasje za Okvirni sklep o transferju obsojencev, Okvirni sklep o evropskem dokaznem nalogu in Okvirni sklep o priznavanju in upoštevanju predhodnih obsodb. V vseh teh pravnih aktih je kot razlog za zavrnitev mogoče najti tudi primer, da je bila sodba izdana v nenavzočnosti in pri tem niso bili izpolnjeni ustrezni pogoji, ki predstavljajo minimalne standarde, ki naj zagotovijo pošten in pravičen kazenski postopek. Kateri so ti minimalni standardi in kakšna je njihova vsebina v teh pravnih aktih ni natančneje opredeljeno, zato države izvršiteljice od države izdaje odredbe še vedno zahtevajo dodatna pojasnila glede postopka sojenja v nenavzočnosti in kakšne minimalne pravice so bile obdolžencu pri tem zagotovljene. Takšno obstoječe nezaupanje med državami članicami ovira učinkovito pravosodno sodelovanje, podaljšuje postopke in povzroča državam članicam dodatne administrativne obremenitve.

Ministrstvo za pravosodje namerava v času slovenskega predsedovanja Svetu EU v okviru tretjega stebra, kjer imajo zakonodajno inicativo tudi države članice, predložiti v obravnavo zakonodajni predlog, ki bo naslovil opisano problematiko in sicer Predlog okvirnega sklepa o sodbah izdanih v nenavzočnosti. Na ta način bo Slovenija sledila ciljem zastavljenim v 18-mesečnem programu tria in nadaljevala delo na področju procesnih pravic obdolženca, kot protiutež razvoju politike EU na področju pravosodnega sodelovanja v kazenskih zadevah, ki je usmerjena predvsem v zagotavljanje varnosti. Vsebina predloga bo oblikovana predvsem z namenom odpravljanja praktičnih ovir pri izvajanju instrumentov sprejetih na podlagi načela vzajemnega priznavanja in ob spoštovanju minimalnih procesnih standardov kot so bili oblikovani v okviru sodne prakse Evropskega Sodišča za človekove pravice.

Z nadaljnjim razvojem na področju svobode, varnosti in pravice, kjer mora ohraniti svojo ključno vlogo pri udejanjanju evropskega pravosodnega sodelovanja v kazenskih zadevah ter skozi praktično delovanje vplivati na nadaljnje oblikovanje evropske kazenske politike, pa je tesno povezana tudi prihodnost Eurojusta.

Dne 28. septembra 2002 je Svet Evropske unije sprejel Sklep o ustanovitvi Eurojusta za okrepitev boja proti težjim oblikam kriminala z namenom izboljšanja pravosodnega sodelovanja med državami članicami, predvsem pri boju proti težjim vrstam kaznivih dejanj. Skladno z določbami sklepa, lahko Eurojust pri uresničevanju svojih ciljev deluje

preko enega ali več nacionalnih članov, ki jih imenujejo države članice, ali pa kot Kolegij, ki ga sestavljajo vsi nacionalni člani.

Kljub temu, da gre za relativno mlado institucijo, ki je doslej že veliko doprinesla k učinkovitemu pregonu kaznivih dejanj z mednarodnim elementom, pa so se v praksi že nakazale nekatere pomanjkljivosti, ki zavirajo njeno optimalno delovanje. Glede na to in upoštevajoč porast števila težjih kaznivih dejanj, ki se ne končujejo znotraj meja posameznih držav članic, se je porodila zamisel o poenotenju pristojnosti nacionalnih članov Eurojusta ter o povečanju pristojnosti tako nacionalnim članom Eurojusta kot tudi Kolegiju. Kažejo se težnje po določenih strukturnih spremembah pri delovanju Evropske pravosodne mreže ter morebitni postavitvi le-te pod okrilje Eurojusta.

Evropska komisija namerava predstaviti izjavo o svojih videnjih prihodnosti Eurojusta, konkretnega besedila pa najverjetneje ne bo pripravila do sredine leta 2008. Vlogo iniciatorja za spremembo Sklepa Sveta o ustanovitvi Eurojusta bi lahko prevzele države članice same in tako čim prej uresničile zaveze iz Haaškega programa. Tudi Slovenija je vseskozi poudarjala velik pomen Eurojusta pri boju proti hujšim oblikam kaznivih dejanj z mednarodnim elementom ter bo še naprej podpirala vsakršna prizadevanja za izboljšave na podlagi pridobljenih izkušenj.

Ker pa je že pregovorno prihodnost v rokah informacijsko komunikacijske tehnologije, se temu področju ne moremo in ne smemo izogniti tudi na področju pravosodja. Kljub temu, da je danes pravosodje v EU še vedno vsebinsko in proceduralno precej razdrobljeno in zelo tradicionalne narave, pa EU in še posebej njeni državljani rabijo mehanizem, ki bo premostil to razdrobljenost in tradicionalizem. Eden izmed možnih mehanizmov je lahko prav uporaba sodobnih informacijsko komunikacijskih tehnologij in njenih storitev. Razvoj EU širokih sodobnih informacijskih storitev (v nadaljevanju e-pravosodje), ki so po svoji naravi politično nevtralne je najhitrejša in hkrati tudi družbeno najbolj sprejemljiva pot k novemu ustroju pravosodja v EU. S svojo politično nevtralnostjo, pozitivnim vplivom na gospodarski razvoj in tudi s svojo brezmejnostjo je e-pravosodje področje, na katerem je pravosodnemu sistemu EU mogoče dati najvišjo dodano vrednost glede na trenutno stanje. E-pravosodje je tudi eden izmed "praktičnih" dosjejev, obravnavanih na ravni EU. Državljanom bo prinesel zelo neposredno oprijemljive koristi, kot na primer vlaganje elektronskih vlog v sodnih postopkih.

Slovenija v okviru predsedujočega tria podpira vse pobude in akcije, ki bodo podprle razvoj, implementacijo in uporabo e-pravosodja kot razvojne osi in hkrati integratorja pravosodja v EU. Cilj dosjeja je torej uskladiti in vzpostaviti mrežo med informacijskimi sistemi držav članic. Cilj je tudi uskladiti doslej izvedene ukrepe za vzpostavitev mreže na področju pravosodja ter zagotoviti, da bodo tudi vsi bodoči ukrepi usklajevani na ravni EU.

Slovenija bo v okviru predsedovanja tria nadaljevala z aktivnostmi, ki sta jih na tem področju začeli in izvajata Zvezna republika Nemčija in Republika Portugalska, saj gre pri e-pravosodju za skupno prioriteto celotnega tria. Naše aktivnosti v času predsedovanja na področju e-pravosodja bodo podpirale razvoj storitev kot je to enotni evropski portal, medsebojno povezovanje na področju registrov, na primer nadaljevanje pilotskega projekta o povezovanju kazenskih evidenc², dokočni uveljavitvi sodobnih tehnologij v prakso pravosodja kot je to na primer uporaba videokonferenčnih sistemov in elektronsko izvajanje evropskega plačilnega naloga ter druge iniciative, ki se bodo pojavile na tem področju tekom našega predsedovanja.

Skladno s skupno vizijo tria predsedstva Slovenija v začetku junija 2008 organizira tudi IT konferenco, s poudarkom na e-pravosodju, ki bo nosila naslov »E-pravosodje in e-pravo 2008«, na katero vas že danes predhodno vabim. Poleg že navednih tem bodo na konferenci predstavljeni tudi povsem novi vidiki informacijske tehnologije, področji t.i. umetne in poslovne inteligence (AI-artificial intelligence in BI-business intelligence). Opravljenih je bilo že več sestankov v okviru medresorskega programskega odbora pod vodstvom g.Andreja Stajiča, vodje Službe za informatiko, ki bo na ravni sveta EU tudi predsedoval delovni skupini e-pravosodje.

Potreba po poenotenju povezav in sistemov in po boljšem praktičnem sodelovanju med državami članicami pa se ne kaže le na IT področju, temveč tudi na višji ravni - na ravni spreminjanja oz. reformiranja primarne zakonodaje EU. Gre seveda za aktualno reformno pogodbo, ki bo s strani držav članic podpisana decembra na Evropskem svetu, podpisu pogodbe pa bo sledila ratifikacija v vseh 27 državah članicah, saj naj bi nova pogodba začela veljati še pred naslednjimi volitvami v Evropski parlament, ki bodo junija 2009. Kljub temu, da se je z reformno pogodbo na dnevih evropskega prava ukvarjala posebna sekcija, bi rad izkoristil priložnost in tudi v tej sekciji ("Predsedovanje Evropski

² "Network Judisticals Records"

uniji in vstop v območje Schengna”) poudaril, da si bo Vlada RS v času predsedovanja prizadevala za čimprejšnjo ratifikacijo pogodbe v Sloveniji kot tudi spodbujanju drugih držav članic h kar najhitrejšim ratifikacijam.

Želim se vam zahvaliti za vašo pozornost.